

IQTISODIY KRIZISLAR VA DAVLATNING IQTISODIYOTNI TARTIBGA SOLISHDAGI YANGI YONDASHUVLARI

Sunnatov Qudratulla Sundorqul o'g'li

O'zbekiston Milliy Universiteti Jizzax filiali "Iqtisodiyot va turizm" kafedrasida talabasi.

Annotatsiya

Ushbu maqolada iqtisodiy krizislarning sabablari, ularning ta'siri va davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi yangi yondashuvlari tahlil qilinadi. Krizislar bozor iqtisodiyotida noaniqlik, pasayish va ishsizlikka olib kelishi mumkin. Maqolada davlatning iqtisodiy siyosati, jumladan, Keynesian iqtisodiy siyosat, monetar siyosat, struktural islohotlar, fiskal siyosat va iqtisodiy diversifikatsiya kabi yangi yondashuvlar orqali krizislarni boshqarish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Yangi yondashuvlar yordamida davlat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, raqobatni rag'batlantirish, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish va global integratsiyani rivojlantirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar:

iqtisodiy krizislar, davlat tartibga solishi, Keynesian iqtisodiy siyosat, monetar siyosat, fiskal siyosat, struktural islohotlar, iqtisodiy diversifikatsiya, ijtimoiy barqarorlik, iqtisodiy o'sish, global integratsiya, ishsizlik.

Email: sunnatov_s@gmail.com

©2024. Sunnatov Qudratulla.

Published by Fast support and result LLC. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license

[Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Kirish

Iqtisodiy krizislar bozor iqtisodiyotining tabiiy va murakkab qismlaridan biridir. Ular global va mahalliy iqtisodiy tizimlarda noaniqliklar, inqirozlar va qiyinchiliklar keltirib chiqaradi. Krizislar davrida iqtisodiyotni tartibga solishning roli va metodologiyasi o'zgaradi, chunki iqtisodiy falokatlar ijtimoiy barqarorlikni saqlab qolish va iqtisodiy o'sishni tiklash uchun yangi yondashuvlarni talab qiladi. Davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi yangi yondashuvlari bu jarayonni samarali boshqarish, raqobatni qo'llab-quvvatlash, yangi iqtisodiy modellarni joriy etish va barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan. Ushbu maqolada iqtisodiy krizislar va davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi yangi yondashuvlari tahlil qilinadi.

Iqtisodiy krizislarning sabablari va ta'siri

Iqtisodiy krizislar ko'plab omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin: moliyaviy inqirozlar, resurslarning noto'g'ri taqsimlanishi, ortiqcha qarzlar, global bozorlardagi o'zgarishlar, texnologik inqirozlar, tabiiy ofatlar yoki siyosiy beqarorlik. Krizislar iqtisodiyotda ishlab chiqarish va iste'molning pasayishi, ish o'rinlarining yo'qolishi, pulning qiymatining tushishi va iqtisodiy tarmoqlarda inqirozlarning chuqurlashishiga olib kelishi mumkin.

Krizislar shuningdek, ijtimoiy nohaqlikni kuchaytiradi, kambag'allik va tengsizlikni oshiradi. Iste'molchilar va ishchilar o'rtasida ishonchning yo'qolishi

iqtisodiy faollikni pasaytiradi va bozorni buzadi. Shu sababli, iqtisodiy krizislar davlatning samarali iqtisodiy siyosatni amalga oshirishi va tartibga solishning yangi usullarini joriy etishini taqozo etadi.

Davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi yangi yondashuvlari

1. Keynesian iqtisodiy siyosat

Keynsian iqtisodiy nazariyasining asoschisi Jon Meynard Keynsning fikriga ko'ra, iqtisodiy krizislarni yengish uchun davlatning iqtisodiy faoliyatga aralashuvi zarur. Keynesian modelda davlat xarajatlarini oshirish, bozorni stimulyatsiya qilish va investitsiyalarni rag'batlantirish orqali iqtisodiy o'sish va barqarorlikka erishiladi. Krizis davrida davlat xarajatlari va inflyatsiya darajasini nazorat qilish orqali bozorni tiklash mumkin. Bu yondashuv, ayniqsa, pandemiya yoki boshqa global inqirozlar vaqtida samarali bo'lishi mumkin.

2. Monetar siyosat va pul-kredit siyosati

Monetar siyosat orqali markaziy banklar iqtisodiyotni tartibga solishning muhim vositasi sifatida ishlatiladi. Pul-kredit siyosatining samarali yondashuvlari, masalan, foiz stavkalarini pasaytirish, pul massasi va likvidlikni boshqarish, bank sektorini qo'llab-quvvatlash va kreditlarning kengayishini ta'minlash orqali iqtisodiyotni tezroq tiklash imkonini beradi. Krizislar davrida davlat markaziy bankni iqtisodiyotni tiklash uchun faol ishlatadi, shu jumladan likvidlikni ta'minlash va investorlarni jalb qilish orqali.

3. **Struktural islohotlar va raqobatni rivojlantirish**

Krizislar ko'pincha iqtisodiy tizimning zaif tomonlarini ko'rsatib beradi. Davlat, bu zaifliklarni bartaraf etish uchun struktural islohotlar amalga oshirishi kerak. Bu islohotlar ichida iqtisodiyotning turli tarmoqlarida raqobatni kuchaytirish, davlat sektorining samaradorligini oshirish, texnologik yangilanishlarni rag'batlantirish va sanoat siyosatiga o'zgarishlar kiritish kiritilishi mumkin. Davlat xususiy sektorga yordam berish uchun o'zining islohotlar tizimini ishlab chiqishi kerak, bu esa iqtisodiy o'sishga yordam beradi.

4. **Ijtimoiy va fiskal siyosatni mustahkamlash**

Krizislar ijtimoiy tengsizlik va nohaqlikni kuchaytirishi mumkin, shuning uchun davlatning ijtimoiy siyosatni qayta ko'rib chiqishi muhimdir. Ijtimoiy yordam dasturlari, ijtimoiy ta'minot va soliq siyosatidagi yangiliklar, shuningdek, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarini rivojlantirish orqali davlat iqtisodiy barqarorlikni saqlaydi. Fiskal siyosatda davlat byudjetining samarali boshqarilishi va inflyatsiyani nazorat qilish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash mumkin.

5. **Iqtisodiy diversifikatsiya va global integratsiya**

Krizislar ko'pincha biror tarmoq yoki bozordagi noaniqliklar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Iqtisodiy diversifikatsiya, ya'ni iqtisodiyotning turli sohalarda rivojlanishini rag'batlantirish, qisqa muddatli krizislarni yengishga yordam beradi. Shuningdek,

davlatning global bozorlarga integratsiyasi, eksportni ko'paytirish va yangi bozorlarga chiqish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun muhim omil hisoblanadi.

Iqtisodiy krizislarning davlat iqtisodiyotiga ta'siri

1. **Iqtisodiy pasayish va ishsizlik**

Iqtisodiy krizislar ishlab chiqarishning pasayishiga, resurslarning noto'g'ri taqsimlanishiga va ishsizlikning oshishiga olib keladi. Davlat tomonidan amalga oshirilgan tartibga solish, shu jumladan iqtisodiy stimulyatsiya va investitsiyalarni rag'batlantirish orqali bu salbiy ta'sirlarni kamaytirish mumkin.

2. **Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash**

Krizis davrida ijtimoiy barqarorlikni saqlab qolish uchun davlat o'zining iqtisodiy siyosatini ijtimoiy yordamlar bilan birga amalga oshirishi kerak. Ijtimoiy xavfsizlik tarmoqlari, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlariga davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

3. **Global integratsiya va o'zaro bog'liqlik**

Krizislar ko'pincha global darajadagi tizimlarning bir qismi sifatida yuzaga keladi. Davlatning iqtisodiy siyosatni global miqyosda moslashtirishi va dunyo iqtisodiyoti bilan integratsiya qilish orqali krizinlarning ta'sirini kamaytirishi mumkin.

Xulosa

Iqtisodiy krizislar bozor iqtisodiyotida tabiiy hodisalardir, ammo

ularni samarali boshqarish uchun davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi yangi yondashuvlari zarur. Keynsian iqtisodiy siyosat, monetar siyosat, struktural islohotlar, fiskal siyosat va iqtisodiy diversifikatsiya kabi yangi yondashuvlar davlatga krizislarni yengish, iqtisodiy o'sishni tiklash va barqarorlikni ta'minlash imkonini beradi. Shuningdek, krizislar davrida davlatning siyosatida bozorning raqobatbardoshligini oshirish, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish va global integratsiyani rivojlantirish zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dunning, J. H. (2008). *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Edward Elgar Publishing.
2. Friedman, T. L. (2005). *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. Farrar, Straus and Giroux.
3. Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and Its Discontents*. W.W. Norton & Company.
4. Rodrik, D. (2011). *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. W.W. Norton & Company.
5. OECD. (2017). *Economic Outlook 2017*: OECD Publishing.
6. Saitov S., Asatullayeva M. MAMLAKATIMIZDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING ZARURATI VA AHAMIYATI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14564363> //International scientific and practical conference. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 171-173.
7. Saitov S. AVTOMOBIL TRANSPORT KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING YO'LLARI VA USULLARI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14513570> //International scientific and practical conference. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 90-94.
8. Saitov S. "RAQAMLI O'ZBEKISTON-2030" AMALDA: MUAMMO VA ISTIQBOLLAR //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 3. – C. 148-151.
9. Saitov S., O'ralova N. INVESTITSIYA TUSHUNCHASI VA UNING MOHIYATI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 198-206.
10. Sirojiddin S. et al. PRICE AND ITS ROLE IN ENSURING THE STABILITY OF PRODUCTS AND RAW MATERIALS IN SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – T. 1. – №. 12. – C. 357-365.
11. Saitov S., Nematova S. O'ZBEKISTONDA NARX SIYOSATI VA UNING YO'NALISHLARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 188-197.
12. Saitov S. O'ZBEKISTONNING BUTUN JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISHINING IQTISODIY AHAMIYATI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 337-344.